

гнучкості у методах викладання. Аксіологічний підхід вважається одним з можливих напрямів для викладання інформатики у старшій школі, що дозволяє формувати ціннісне сприйняття та цифрову грамотність учнів. У цьому контексті, роль вчителя інформатики стає надзвичайно важливою, він повинен бути не просто носієм знань, а й активним медіатором, який допомагає учням розвивати критичне мислення та формувати власне ставлення до цифрової культури. Особливо важливою є взаємодія між вчителем та учнями, яка забезпечує формування позитивного іміджу інформатики та розвиток мотивації учнів до вивчення цього предмету. Вивчення інформатики з аксіологічним підходом може допомогти формувати громадян, які мають не лише технічну, але й ціннісну компетентність, що є важливим у сучасному світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. І.В. Вороніна, І.О. Іванова, Т.О. Шумович, Н.В. Щербань та ін. Викладання інформатики в ЗНЗ: теорія і практика - К.: Видавництво "Освіта", 2018.
2. Воронкова В. Г. Формування цифрових цінностей цифрового суспільства та суспільства четвертої промислової революції. Освіта як чинник формування креативних компетентностей в умовах цифрового суспільства. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 27–28 листопада 2019 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2019. С. 32–37.
3. Дубняк М. В. Цифрова трансформація та Інтернет майбутнього: роль Декларації про майбутнє Інтернету. Національне та міжнародне право: історія, сучасність, перспективи розвитку : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (Вінниця, 9–10 черв. 2022 р.). Вінниця, 2022. С. 48–51.
4. Касьянова О.В. Цифрові технології в освіті: стан, проблеми, перспективи. - К.: Видавництво "МАУП", 2019.
5. Педагогіка і психологія: вітчизняні та зарубіжні дослідження: збірник наукових праць / за заг. ред. С.В. Кульбіді, О.В. Касьянової. К.: Видавничий дім «Слово», 2020.

Катерина ПОСОХОВА

*Здобувачка другого освітньо-наукового рівня вищої освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
morozofa85@gmail.com*

ЗМІНА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ОСОБИСТОСТІ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ

Серйозні виклики, які постали перед українським суспільством у зв'язку з повномасштабним військовим вторгненням, не позбавили нас від інших проблем та питань, продиктованих часом, в якому ми живемо, а лиш

посилили ступінь впливу багатьох з них. Україна є частиною світового цифрового простору, де так чи інакше, всі напрямки діяльності людини залежать від інформаційно-комунікаційних технологій – з усіма позитивними та негативними наслідками. Тож, багатовимірною трансформацією українського суспільства, викликана війною, співпала з глобальним процесом становлення інформаційного суспільства.

У перехідні періоди розвитку соціуму на одне з перших місць завжди виходить проблема цінностей. Аксіологічна трансформація відбувається і сьогодні. Особливо актуальною є проблема ціннісно-сміслового становлення сучасної молоді [5]. Нагальною є проблема інтерпретації змін ціннісних орієнтацій, що неминуче супроводжують світоглядні трансформації у процесі цифровізації суспільного буття. Адже за цих умов докорінно змінюється уклад життя, система цінностей індивідів і соціальних груп.

Польський письменник та філософ С. Лем майже 60 років тому у своїй праці «Сума технології» ніби пророкував, що основною проблемою майбутнього стане не розв'язання тих чи інших технократичних завдань, а культурологічна та психологічна профілактика можливого аксіологічного колапсу [6]. Цей колапс, на думку С. Лема, мав бути зумовлений якраз таки негативним впливом цифрового середовища на людину.

Дійсно, те, що багато років обговорювалося вченими, як потенційна загроза, сьогодні стало реальністю. До прикладу, невід'ємна складова сучасного цифрового середовища і одна з провідних ознак ХХІ століття – інтернет був задуманий як технологія свободи. Дійсно, часто за допомогою мережі люди виборюють свої права та цінності, використовуючи інтернет для опору та на підтримку своїх думок тощо. Водночас інтернет може дати тим, хто має владу, свободу утискувати непоінформованих, він може спричинити виключення тих, хто втратив цінності, тими, хто їх здобув [3].

Іншими словами, чим далі, тим дужче інформаційний простір стає штучно керованим, а «керівники» можуть мати суттєвий вплив на формування аксіологічних засад індивіда. Як наслідок – багато сучасних людей можуть мати і мають наперед «запрограмовані» судження, ціннісні орієнтації, насправді, чужі і нав'язані. Створений людиною цифровий простір сьогодні стає все менш контрольованим і живе власним життям, створюючи власний вимір реальності, який поступово заміщує собою реальність «вчорашню».

Нове покоління вже сприймає світ як щось подібне до ігрового середовища, відповідно стверджуючи його умовність, керованість його

параметрів і можливість виходу з нього [2]. На нашу думку, така тенденція приховує велику небезпеку.

У нашій вже «цифровій цивілізації» на зміну фізичним предметам приходять об'єкти віртуальної природи [7]. Формується так звана «комп'ютерна свідомість» зі специфічною ціннісною орієнтованістю. Засилля комп'ютерних технологій невідворотно змінює аксіологічні характеристики особистості на всіх рівнях, що логічно викликає глибинні зміни у пізнавальній, мотиваційній та емоційній сферах особистості. Виникає новий віртуальний рівень потреб і мотивації, де виникають потреби-симулякри і мотиви-симулякри – потреби у певному іміджі, у володінні знаками й символами. В історичній системі симулякрів, розглянутій Ж. Бодрійяром, домінуючим типом нинішньої фази розвитку соціуму стає «симуляція», яка базується на «структурному законі цінності», а споживання звільняється від його звичного значення як «процесу задоволення потреб», навпаки, сам процес виробництва і споживання активно формує потреби [1].

Таким чином, поступово в результаті перебування у цифровому світі, де перетинаються суперечливі інформаційні потоки, людина вивільняється від особистих ідентифікаційних маркерів. Відбувається, так би мовити, відокремлення індивіда від попередньої культурної традиції на користь нових модифікованих цінностей [4].

Переосмислення цінностей, формулювання нових, більш сучасних, але таких, що все ж таки не суперечили б цінностям звичним – надскладний процес, який сьогодні, на нашу думку, проходить досить швидко. Так само, як швидко розвиваються інформаційні технології.

У перехідні періоди свого розвитку соціум обирає не лише інноваційні цінності, а й часто повертається до первісних форм свого існування в цьому напрямку. Це ніщо інше як регрес, який може означати заміну загальноновизнаних цінностей їх відсутністю. На практиці в реаліях українського суспільства занепад традиційної системи цінностей може означати посилення корупції, «кумівства» та інших проявів антиморального соціуму.

Зараз можна констатувати ціннісний «дефіцит» українського суспільства, але ж не тільки українського, адже він лише є віддзеркаленням світової духовної кризи. Тим не менш, дослідження Українського інституту соціологічних досліджень кажуть про те, що аксіологічні орієнтири українців сьогодні все ще перебувають в «розмитому» стані. Цінності, які ми декларуємо (справедливість, права людини, рівність, патріотизм, духовність, взаємодопомога, добробут тощо)

ще знаходяться в стані розвитку. Проте, варто зазначити, що війна прискорила цей процес.

Отже, в процесі цифровізації суспільного буття ціннісні орієнтації кожної окремої особистості і суспільства загалом зазнають суттєвих змін. Сучасне життя в усіх його сферах стало залежним від технологій. Сьогодні кожен має пристосовуватись до надшвидких темпів перетворень, пов'язаних з глобальним процесом становлення інформаційного суспільства. Нажаль, ці зміни окрім очевидних плюсів можуть мати і негативні наслідки, зокрема, в аксіологічному контексті. Тож, на нашу думку, варто приділяти увагу вихованню «свідомої особистості», яка розумітиме можливі наслідки неконтрольованого використання технологій та медіа, зокрема, розвивати критичне мислення щодо інформації, яка надходить з різних джерел. Не варто забувати і про правові аспекти проблеми. Може бути доцільною розробка та прийняття законів та правил, що визначають стандарти використання технологій та медіа, забезпечення прав і свобод, безпеки людей в інформаційному просторі. Таким чином, необхідно розвивати в суспільстві почуття відповідальності за те, що кожен робить в мережі і що «виносить» звідти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бодріяр Ж. Симулякри и симуляції / пер. с фр. В. Ховхун. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2004. 230 с.
2. Дзьобань О. П., Мануйлов Є. М. Віртуальна реальність: до проблеми концептуалізації поняття. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Політологія.* 2017. Вип. 35. С. 21–31.
3. Кастельс М. Інтернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства / пер. з англ. К: «Видавництво «Ваклер», 2007. 304 с.
4. Клешня Г. М. Роль традиційних цінностей культури у суспільному розвитку інформаційної доби. *Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія.* 2019. Вип. 1. С. 135-140.
5. Радчук Г.К. Особливості емоційних станів дітей молодшого шкільного віку під час війни. *World science Multidisciplinary Scientific Edition.* Vol.5, May 2018. № 5(33). Warsaw. p. 16-22.
6. Lem Stanisław. *Summa Technologiae.* Kraków: Wydawnictwo Literackie, 1964. 501 s.
7. Tapscott Don. *The Digital Economy: Promise and Peril In The Age of Networked Intelligence.* McGraw-Hill, 1997. 342 p.